

МБОУ «Туматская СОШ»
МО учителей гуманитарного цикла

Разработка внеклассного мероприятия по предмету «Культура народов РС(Я)»

Тема «Танха нэдиэлэтэ»

5-11 кылаас оҕолоругар аналлаах

Выполнил: учитель культуры народов РС (Я) Стручкова А.П.

С. Тумат

2019 сыл

2019 съл тохсунньу 7 - 14 куннэригэр ыытыллар

Танха нэдиэлэтин сценарийа.

Сыала: 1. Оҕоҕо төрүт сиэри – туому тутуһууга интэриэни үөскэтии.

2. Сахалыы танха хайысхатын ырытан өйдөтүү, сиэри-туому сөптөөхтүк туьанарга уьуйуу.

3. Уһун өрөбүлгэ улугурбуту уһугуннарыы.

Туттуллар тээбиринэ:

- икки кытыһа;
- кыллаах салама;
- мас күлэ;
- дэйбиир;
- түөрэх.

Ыытааччылар: көрдөнөр дьонноро – сахалыы танастаах икки дьахтар, Далбар Хотун.

Тэрээһин хаамыыта:

- I. 6.01.2019. Биллэрии таһаарыы. «Танхаһыт» дьаһык ыйанар. Оҕолор интэриэһиригиир ыйытыыларыын суруйан угаллар.
- II. 7.01.2019. Танха киэһэтэ.
 1. Тэрээһинэ: киирэр аанна кыл салама ыйанар. Киирээччилэр саламаны таарыйан киирэллэр, ол аата ыарахан санааларын аан кэтэбэр хааллараллар. Аан айабар биир кытыһаба күл, иккис кытыһаба манһыат кутуллубут. Киирээччилэри көрсөр иилээччи хас киһи айы сүүһүгэр күлү биһэр, дэйбири куну батыһыннара төбөтүн үрдүнэн үстэ эргитэр. Бары биирдиилээн киирэллэр, кытыһаба манһыат бырабаллар. Киирэн ололлор.
 2. Аартык арыһыы. Сахалыы танастаах дьахтар уот оттор, аһата-аһата алгыыр:
Аал уотум, аһаа-сиэ,
үөр-көт,
Мичик гын, күлум аллай!
Бары туран икки илиилэрин быардарыгар туттан бокулуоннууллар.
 3. Эти-саһы арыһыы. Иккис дьахтар санарар, ону бары батыһаллар:
Таллар таас төбөм хайабаһтаннын,

Таллар таас санным хайабастаннын,

Таллар таас өттүгүм үүттэннин!

Бары үстэ бокулуоннуулар.

4. Тыыны уһатыы.

Бары бииргэ сангараллар: «Тыыммыт уһаатын!» - үстэ эбирийэллэр. Онтон салгыны тута түһэн баран холкутук уһуутаан таһаараллар.

«Көхсүбүт кэнээтин!» - үстэ этэн баран күүскэ эбирийэн көхсүлэрин кэнэтэллэр.

«Харахпыт сырдаатын!» диэн баран харахтарын симэн сып-сырдыгы көрүөхтээхтэр.

5. Күрүө туттуу.

Илин диэки көрөн туран хатылыыллар:

Улдьаа санаабын уларыт,

Кэдэрги санаабын киллэrimэ!

Күрүө тутан, ол эбэтэр илиини быар куустан туран бокулуон уураллар уонна бары бииргэ «Дом!» дииллэр.

Арбаа диэки хайыһан туран:

Тирэхпин ыһыгыннарыма,

Тутулукпун тулуннарыма.

Дом!

Соһуруу диэки хайыһан туран:

Быа күрдүк уһаан,

Тимэх күрдүк тэнийин!

Дом!

6. Түөрэх бырабыыта:

Баһа санааларын этэн баран «Түскул! Уруй! Түөрэбим олоро түс!» диэн албаан баран түөрэби бырабаллар. Сыһа түстэбинэ түөрэбин төбөтүн имэрийэбин. «Сиппэтэби сиппит күрдүк санаан» диэн иччилэртэн көрдөөн сиэри түмүктүүгүн.

7. Танха оонньуулар.

5-11 кылаастарынан тарбаһан кылаас салайааччытын кытары оонньуу бараллар.

III. 8.01.2019. Диспут «Итэбэй-итэбэйимэ, бэйэн көнүлүн». 8.9,10,11 кылаас уорэнээчилэригэр анаан. Сурун хайысхалара: хайдах сэрэбидээтигит? Төһө табылынна? Итэбэйэбит дуу, суох дуу? Тобо?

IV. 10.01.2019. «Танха кэминээби көр-күлүү».

V. 11.01.2019. «Танхаһыты» арийыы. Киирбит ыйытыларга эппиэттээнин (историк, биолог, саха, нуучча тылларын учууталлара, иилээччи-төрүт культура учуутала).

VI. 12.01.2019. Нэдиэлэни сабыы, туруоруллубут сыал төһөтө ситиһилибитин ырытыы.

«Танха кэминээби көр-күлүү» - көрдөөх ооньчулар.

Ытааччы: үтүө киэнэнэн, күндү оолор, убаастабыллаах учууталлар, ытык-мааны ыалдыттар! Бука барыгытын Танха кэминээби көр-күлүү киэнэтигэр көхтөөх кыттыыны ыларгытыгар ынырабыт. Биллэрин курдук, Танха кэмэ Ороуоспаттан Кириэиннээбэ, ол аата тохсуннуу ый 7 күнүттэн 19 диэри буолар. Ити кэмэ сүллүүкүн ириллээнин, билгэлээнин ордук көдүүстээх дии саныллара биьиги өбүгэлэрбит барахсаттар. Оттон биьиги бэйэбит хайдах сатырбытынан танха-танхалыабын, билгэ-билгэлиэбин!

Ытааччы ооньчуу билииннэрэр.

1 ооньчуу: «Хайабыт маннай кэргэн ыларый?».

(Уолаттарга аналлаах ооньчуу) ооньчуур кыи ахсаана 2-10. Хас биирдии ооньчуоччу тиистэригэр хорон оту туруору туталлар. 3-4 мунуутэ ааспытын кэннэ ытааччы «Манник аяхтарын атан аллайан олорор уолаттарга хайа кыыс кэргэн тахсыабай?» диэн ооньчууну түмүктүүр.

2 ооньчуу: «Миигин үтүгүн».

(Уолаттар да кыргыттар да ооньчуохтарын сөп) ооньчуоччу ахсаана 5-6 кыи. Хас биирдии ооньчуоччу илиитигэр уулаах бүлүүнэ тутан турар. Ытааччы кэнниттэн кини санатын, хамсаныытын сыыспакка үтүктэн илэлэр. Ооньчуоччулар тутан турар бүлүүнэлэрэ түгэбэ хоруонан бирилбитин билбэккэ эрэ ытааччыны үтүктэн сирэйдэрин бэйэлэрэ хоруонан бистэллэр. Ытааччы «Үйэбит тухары баай-талым олохтонуоххут, олоххут сымнабас-сылаас буолуоба» диэн ооньчууну түмүктүүр.

3 ооньчуу (кыргыттарга аналлаах).

Хас биирдии кыттааччыга тэн ууннаах сап уонна испиискэ бэриллэр. Кыргыттар саптарын тардыллан турар быаба баайаллар. Тэбис –тэнгэ хамаанданан саптарын алараа өттүттэн сиэтэллэр. Ким саба түргэнник сиэммит ол бастакынан кэргэн тахсар. «Баба санаабыт барыта туоллун, дьоллоох, ситиһилээх дьон буолун!».

4 ооньчуу (кыргыттарга аналлаах).

Хас биирдии ооньчуоччуга илиис бэриллэр, онно 10 туочука ойууламмыт. Сиэркилэни ылаллар уонна илиискэ ууран туран 1 мүнүүтэ устата ханас илиилэринэн туочукалары уруучуканан холбуулар. Ытааччы кылгас бириэмэ (10 сок.) ааспытын кэннэ «тохтоо» диэн хамаанда биэрэр уонна кыыс туох диэн санарарын сурунан иэр. Ити курдук 10 туочука барыта холбонуор диэри 5-6 тохтобулу онорор. Түмүккэ ытааччы кыргыттар маннайгы көрсүнүүгэ туох диэн санаралларын иьитиннэрэр.

5 ооньчуу: ким бабалаах барыта киирэр.

Кыттааччыларга таблицаалаах илиис, уруучука бэриллэр. Кыттааччылар 6 кыыл аатын уонна суруллубут кыыл утарытыгар өс хоюнун суруйаллар. Ытааччы

толоруллубут илиистэри хомуйан ылан тойоннуур: кыттааччы дьыэбэ, оскуолаба, дискотекаба, уулуссаба, буфекка, доботторун ортолоругар бэйэтин ханнык кыылга холуурун уонна ханнык өс хоһоонун девиз онгосторун инитиннэрэр.

Буукуба	Кыыл аата	Өс хоһооно
Дь		
О		
Б		
Д		
Т		
У		

6 оонньуу: «Бинилэх кутуһуу».

Бары кыттыыны ылаллар.

Ытааччы: манан «Танха кэминээби көр-күлүү» көрдөөх оонньууларбытын түмүктүөбүн. Бу оонньуу кэмигэр ылбыт үөрүүгүт-көтүүгүт, күлүүгүт-салыыгыт олоххут устатын тухары энигини кытары бииргэ буолуохтун. Дом!